

מרדכי גלדמן

שירי יומהולדת

עקבות

צפור לטאה וכלב
 עקבותיהם משרטטים בחול
 ככתב חרטומים
 אבל אני מפענח בנקל
 "היינו כאן"
 היתה לנו הויה
 היינו בהויתנו
 היה לנו כאן
 והוא כאן
 כתבנו
 כתבנו בכלי דעת
 הולכים וכותבים
 ורוח הערב ימחק
 מצטרף לפותכים
 כתבתי כף רגל
 בכף רגל יחפה
 זהו ריקוד הפסיעה
 הנמחית
 האחרונה
 אך דבר גם נולד –
 פסיעה מהפסת
 של שפירית חדשה על עלה לוטוס
 לא על מדפי הספרייה
 לא בחללי המוזאון –
 בשרה של הממשי

יומהולדת

בבקר יומהולדתי
 ה־63
 אני מתבונן בקיר
 ואומר
 עוד מעט
 כמה מעט?
 יעלם
 והמבט יוצר הקיר
 יעלם עמו
 אבל לפני כן
 סוף
 סוף
 אצליח להולד
 אל רגע של הוה טהור
 הנה באתי בשערי הרגע
 ואריות ודרקונים
 מקבילים את פני
 חיוך
 ראשה של הגברת הזאת
 הנצח יכול היה בלעדיו
 אך הוא נותר בשיש
 וחיוכה המטפש והנורדרד
 הפרטי והמקרי
 רודף אותי
 גם בפני השיש של נערים
 שמתו מזמן
 הפרטי והמקרי
 בבקר יום הולדתי
 הם מחט הננעצת בעין
 והצניעות ממני והלאה

פסל המשורר

מתחרה במוצגי הפרגמון
 אני פסלו של משורר
 כשהוא כותב שיר
 על ספסל מאבן
 אך כיצד תנצח
 כף רגלי הכואבת
 המתריעה על יבלת עתידית
 מנדודיה במוזיאוני ברלין
 משטוטיה בגרדומים ובאזכרות
 כיצד תנצח האמנויה
 בה מתבצר מחי
 המסתיר מעצמו את מחו

*

בחדר בו נצבים
 נערי שיש מדיקי שרירים
 אני שוכח את מוזאון החורים השחורים
 ופורצים ממני שירים
 בשיש נוזלי לבן

אך מהו משא תשוקתי?
 הנצח
 המות
 העלומים
 היפי
 האבן
 האלם
 החור
 האמנות?
 כלם?
 וכחור תל אביבי אחד
 שכבר מזמן איננו
 מי שהיה

ברוח שבין ה'נצר' ל'סירני'

עדינה בן חנן: **ושום מקום אחר לא בית, הוצאת גוונים 2010, 80 עמ'**

אפלטון

אפלטון עצום עינים
מבקש לסגת מאכזבת החקויים
אל האידאות השזורות
אך אפלו עלם שיש
לא יתגלה היום בךמיונו -

בין החקוי לבין האידיאה
יש בור ריק
שאכחנות חדות מסתירות בערפל

ונוס

אף שיפי רב
הענק לה בנדיבות אין קץ
ועף קל מנצנץ באישוניה
וכזו חורף את שפתיה -
מלכת התשוקה
מטבעה אף היא משתוקקת
ואיזו חרפה -
מקצני העולם כלו
צלינים רבים
רואים אותה בקלונה
בתסכול תשוקתה

שירים אלה הגיחו במוחי במוזיאון הפרגמון שבברלין, שם כיליתי את בוקר יומהולדתי באפריל 2009. השירים יכללו באסופה הלכתי שנים לצדך שתופיע בהוצאת הקיבוץ המאוחד ומוסד ביאליק.

מבקרת בנצר" (עמ' 37) - גם אז העבר והזיכרונות מוסיפים להטריד. בסיפור האוטוביוגרפי הקצר היא חושפת את היחס האמביוולנטי לקיבוץ באמצעות דיאלוג בינה לבין אביה: "מה אתה דואג בכלל, אני פונה לאבי, הרי בגללך אני מכירה כל צעד ושעל בדרכים האלו, בגללך גדלנו בקיבוץ הזה כשאמא רצתה לעזוב ואתה להישאר..." (עמ' 46).

חרף ההאשמות הקשות המוטחות באב, היא מציינת במין ייאוש (בשיר 'כמה הערות'): "חשבתי שמותר לי לברוח / חשבתי שיש לאן / בגיל עשרים וארבע עזבתי / מאז אני בדרך מנצר, מאז אני בדרך אל נצר / מאז אני בדרך" (עמ' 49). כל המסעות הובילו בחזרה אל 'נצר', התקווה כי במקום אחר ייטב לה נגוזה והכעס והרצון לברוח התחלפו בגעגוע ובכמיהה לעוד מן הקיבוץ המתוק-חמוץ. "ושום מקום אחר לא בית", במשפט תמציתי זה, הצליחה המשוררת לסכם את נדודיה ואת ניסיונותיה לברוח מאפלת העבר. ההכרה כי שום מקום אחר לא ישווה לנצר, עלתה לה במחיר של שנים רבות. כעת, במין השלמה, טוב לה כמות- שהיא, יהודייה הנושאת את זיכרון השואה והגלות, את זיכרון הקיבוץ בראשיתו ואת עברה שלה המיטיב לבטא את חוויית היחיד כחוויית העם.

דומה אפוא כי ספרה של בן חנן משמש כמצבת זיכרון לכל אותם שזכרו וסיפרו ואינם עוד, לכל אותם שהתכחשו וברחו ולא שבו. היא מתאבלת על נופי ילדותה שנעלמו, על דמויות ותיקות שסלדה מהן, ועל אלה שזיכרונם קהה משבאו בימים. "ובנצר למען השם, / יש כל כך הרבה לזכור" (עמ' 35). כעת, משבגרה, הקיבוץ עברה הוא "אבא ואמא ובית / ואדמת חמרה ניגרת בין אצבעות הרגליים / ופרדסים וסיפורים של חברים" (עמ' 33). חוויית נדודיה של המשוררת ספק תמה ספק נמשכת, אך נדמה כי בגלות נצר סרני שבתוך מדינת ישראל, ביהודי שבתוך הישראלי - שם מצאה את מקומה. בן חנן, שהיתה מהבורחים כדי לשכוח, מבקשת בספרה להנציח ולהזכיר: "לפני עשרים וחמש שנים עזבתי... / ושום מקום אחר לא בית".

מלבד שירי נצר סרני בשער הראשון ("בצד הנכון של המפה"), כולל הספר שני שערים נוספים ("שיעורים בחומר", "המרחק הנכון") העוסקים באמנות השירה, מה שקרוי ארס-פואטיקה, אבל להבדיל מכתובה אחרת על הנושא, עוסקת בן חנן לא רק בתורה, אלא גם בקמה, כלומר במלאכותיה ובחומריה של האמנות. שירים יפים וחכמים ובהם גם שירי אהבה שנונים ומרתקים. כמו, למשל שיר מס' 4 במחזור 'ואריאציות על השורש ב.ג.ד.ו': "להשחיל כפתור ללולאה לולאה לכפתור / אם לא תפתח אותם / לשם מה?" (עמ' 69).

ניקולא אורבך